15. 4. 2011

ID: 73041

Samostatná věc a její součást

Jedním z významných kritérií pro posouzení, zda jde o samostatnou věc v právním smyslu nebo její součást, je její zachovaná funkčnost (užitná hodnota). Systém podzemních chodeb (bývala vojenská pevnost), který je v havarijním stavu, již samostatnou věcí v právním smyslu není.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 28 Cdo 537/2010, ze dne 14.12.2010)

Nejvyšší soud rozhodl v právní věci žalobce: Město Jaroměř, právně zastoupeného JUDr. L. J., advokátem v T., proti žalovanému: Česká republika – Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových, o určení vlastnictví, vedené u Okresního soudu v Náchodě pod sp. zn. 8 C 324/2008, o dovolání žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 27. 10. 2009, č. j. 20 Co 322/2009-128, tak, že dovolání zamítl.

Z odůvodnění :

Rozsudkem Krajského soudu v Hradci Králové shora označeným byl ve výroku I. změněn rozsudek soudu prvního stupně ze dne 20. 2. 2009, č.j. 8 C 324/2008-71, a to tak, že žaloba na určení, že žalovaný je vlastníkem systému podzemních chodeb pod povrchem pozemku parc.č. 782 v k.ú. Josefov u Jaroměře, obci Jaroměř, byla zamítnuta. Ve výroku II. nebylo odvolacím soudem žádnému z účastníků přiznáno právo na náhradu nákladů řízení před soudem prvního stupně. Výrokem III. pak odvolací soud uložil žalobci povinnost zaplatit žalovanému na náhradě nákladů odvolacího řízení částku ve výši 521,- Kč do tří dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Soud prvního stupně rozsudkem ze dne 20. 2. 2009, č.j. 8 C 324/2008-71, určil žalovaného vlastníkem shora specifikovaného objektu. Dospěl totiž (mimo jiné) k závěru, že předmětný systém podzemních chodeb je samostatnou věcí v právním smyslu, neboť je objektivně schopen uspokojovat potřeby lidí (spočívající prakticky výlučně v poznávání historie), a splňuje tak nutnou podmínku v podobě určité užitné hodnoty. Dále dovodil, že žalovaný nabyl vlastnické právo ke sporné nemovitosti již na základě její předchozí derelikce; ve shodě s úpravou obsaženou v ustanovení § 453 odst. 2 obč. zák. (ve znění účinném od 1. 4. 1964 do 31. 12. 1991). Nutno dodat, že se soud prvního stupně uvedenými právními otázkami zabýval velmi obšírně a jeho vysoce sofistikovaně odůvodněné rozhodnutí značně přesahuje zákonné předpoklady odůvodnění rozsudku ve smyslu ustanovení § 157 odst. 2 o. s. ř. Uvedené rozhodnutí navíc nutí jeho čtenáře domyslet si, že samosoudce tuto věc rozhodující dal tímto spíše neskrytě najevo své podrobné znalosti dějin. Lze dokonce uvažovat i o tom, že by snad předmětná problematika byla v minulosti tématem jeho rigorózní práce, neboť přesně takové rysy výše citované rozhodnutí objektivně má.

Odvolací soud na výše požadovaném určení na rozdíl od soudu prvního stupně naléhavý právní zájem neshledal. Své stanovisko k této otázce odůvodnil tím, že naléhavý právní zájem není v posuzovaném případě dán již z toho důvodu, že se žalobce domáhá deklarace vlastnického práva pouze k součásti věci a nikoli k samostatné věci v právním smyslu. K tomu odvolací soud dále uvedl, že soud prvního stupně náležitě neodůvodnil, proč a zda vůbec za samostatnou věc považuje jen část sporného systému chodeb, nacházející se pod pozemkem parc.č. 782. Navíc bylo uzavřeno, že pouhá potřeba žalobce vyřešit otázku účastenství ve stavebním řízení nezakládá naléhavý právní zájem na takovém určení. Odvolací soud rovněž zdůraznil své pochybnosti o tom, zda lze vůbec nějakému subjektu nutit

vlastnické právo k věci, když žalovaný se v řešené věci za vlastníka předmětného systému chodeb nepovažuje.

Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání. Jako důvody dovolání označil vadu řízení s možným následkem nesprávného rozhodnutí a nesprávné právní posouzení věci. Dovolatel namítal preventivní charakter určovací žaloby, neboť dle jeho názoru je naléhavý právní zájem na požadovaném určení dán již z důvodu možnosti ohrožení života a zdraví fyzických osob s ohledem na havarijní stav předmětu sporu. Dále dovolatel poukazoval na skutečnost, že mu odvolací soud neposkytl příležitost se k jeho odlišnému právnímu názoru v dané věci vyjádřit, vznést v této souvislosti odpovídající tvrzení a navrhnout k nim důkazy. Dovolatel žádal, aby dovolací soud zrušil rozsudek odvolacího soudu a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

Žalovaný se k dovolání písemně vyjádřil. Trval na svých dosavadních tvrzeních, nesouhlasil s dovolacími námitkami a navrhl, aby dovolací soud dovolání žalobce zamítl.

Nejvyšší soud zjistil, že žalobce, zastoupený advokátem, podal dovolání v zákonné lhůtě (§ 240 odst. 1, § 241 odst. 1 o. s. ř.). Žalobce dovozoval přípustnost dovolání z ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. a dovolací důvody byly uplatněny podle § 241a odst. 2 písm. a) o. s. ř., tedy pro vadu, jež mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a dále dle § 241a odst. 2 písm. b) o. s. ř., tj. tvrzené nesprávné právní posouzení věci.

Dovolání je přípustné.

Podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. totiž platí, že dovolání je přípustné proti rozsudku odvolacího soudu a proti usnesení odvolacího soudu, jimiž bylo změněno rozhodnutí soudu prvního stupně ve věci samé, což dopadá i na posuzovaný případ.

Dovolání však není důvodné.

Nejvyšší soud shledal, že podmínka naléhavého právního zájmu v uvedené věci nebyla splněna. Domáhal-li se žalobce určení vlastnického práva, bylo jeho povinností provést konkrétní specifikaci předmětu sporu, tedy přesně formulovat znění petitu žaloby. Jelikož však žalobce požadoval deklarovat vlastnické právo pouze k označené součásti věci (k podzemním chodbám umístěným pod pozemkem parc.č. 782 v k.ú. Josefov u Jaroměře), není tak možné od této skutečnosti odhlédnout a žalobě vyhovět. Součást věci totiž není samostatnou věcí v právním smyslu, a tudíž k ní nelze odděleně uplatňovat vlastnické právo. Odvolací soud tedy zaujal správný právní názor, když stanovil, že za takové situace nemohla být předmětná určovací žaloba úspěšná, neboť nebyl dodržen nezbytný předpoklad v podobě naléhavého právního zájmu na určení tohoto právního vztahu. Považuje-li dovolatel určovací žalobu podanou v této věci za nástroj prevence, kterým je možné zamezit ohrožení lidských životů a zdraví, pak je třeba zdůraznit, že tato skutečnost je pro posuzovanou věc bez významu. V tomto směru lze navíc žalobce upozornit, že Nejvyšší soud není žádným orgánem hygienické služby, a tudíž pro něj takto nevhodně dovolatelem formulované námitky nejsou přijatelné.

Je vhodné se rovněž zmínit o tom, že ke shora označenému pozemku parc.č. 782 náleží vlastnické právo žalobci, a to na základě ustanovení § 1 zákona č. 172/1991 Sb., o přechodu některých věcí z majetku České republiky do vlastnictví obcí. S ohledem na vztah obsahu věci k uvedené právní problematice přijal senát 28 Cdo Nejvyššího soudu věc k řízení a rozhodnutí.

Podle ustanovení § 120 obč. zák. platí, že součástí věci je vše, co k ní podle její povahy náleží a nemůže být odděleno, aniž by se tím věc znehodnotila.

Na podkladě výše citovaného ustanovení lze uzavřít, že v případě, že má jít o součást věci, pak znaky

funkční a fyzické spojitosti s věcí hlavní musí být naplněny kumulativně. V této souvislosti je možné odkázat již na někdejší rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 6. 2. 1923, sp. zn. RV I 813/22 (publikované v ASPI), případně ze současnosti též na rozsudek tohoto soudu ze dne 27. 11. 2001, sp. zn. 30 Cdo 1857/2001, v nichž byl učiněn závěr, že sklep může být za určitých okolností (nachází-li se pod cizím pozemkem) samostatným předmětem vlastnického práva. Stejný postoj zaujal Nejvyšší soud i v případě zatrubnění potoka, když shledal, že takovéto vodní dílo, vedené pod povrchem pozemku - zastavěné plochy, na níž stojí obytný dům - není jako stavba součástí pozemku, ale je samostatnou věcí v právním smyslu (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 19. 7. 2004, sp. zn. 28 Cdo 288/2004). Jelikož se charakter předmětných podzemních chodeb do jisté míry podobá povaze sklepních či obdobných prostor, bylo by tak možno za současného naplnění shora uvedených podmínek analogicky uvažovat o předmětu sporu jakožto o samostatné stavbě. Nicméně jsou zde další neopomenutelné okolnosti, které nasvědčují tomu, že se v posuzované věci vůbec o věc v právním smyslu nejedná.

Přejdeme-li od posouzení problematiky spojené s požadovaným určením vlastnického práva k součásti věci, která sama o sobě samostatným předmětem vlastnictví být nemůže, nelze zanedbat ani následující fakta. Aby bylo možno považovat určitý objekt za věc v právním smyslu, musí se předně jednat o ovladatelný hmotný předmět (res corporalis). Nesmí zde však chybět ani další významný element, kterým je objektivní užitečnost takového předmětu a jeho schopnost určitým způsobem uspokojovat lidské potřeby. Stav podzemních chodeb, o něž se v daném řízení jedná, se však v průběhu let markantním způsobem zhoršil. Na základě vypracované projektové dokumentace bylo u podstatné části těchto chodeb zjištěno prořícení kleneb či jejich zazdění, zavalení, zasypání nebo zatopení. Zmíněné okolnosti zřetelně poukazují na nefunkčnost tohoto objektu. Po roce 1888 (tj. po oficiálním zrušení pevnosti Josefov) totiž uvedený systém chodeb přestal být udržován a byl fakticky opuštěn, což vedlo k jeho devastaci a postupné ztrátě na hodnotě. V současné době je ze strany žalobce užíván pouze 1 km chodeb (z celkových 45 km), kde je provozována prohlídková činnost. Co do zbývající části podzemních chodeb lze však až na výjimky hovořit o havarijním stavu. Z výše uvedených skutečností je nanejvýš zřejmé, že předmětná podzemní stavba již jako celek nemá žádnou užitnou hodnotu a neslouží potřebám lidí. Nesplňuje tak nutný předpoklad k tomu, aby ji bylo možno považovat za věc v právním smyslu. Z tohoto důvodu lze ve sporném objektu spatřovat spíše charakter součásti věci, a to konkrétně těch pozemků, pod nimiž se uvedené podzemní chodby nacházejí.

Výjimkou z uvedených právních závěrů by tu mohla být jen turistům přístupná část bývalé pevnosti, kterou lze považovat za věc samostatnou ve vztahu k pozemkům ležícím nad ní. Tato možnost se však nedotýká nemovitostí popsaných v žalobním petitu a následném rozhodnutí, resp. o ní ani nemá význam vzhledem k dílčí neurčitosti petitu (srov. závěry odvolací instance) uvažovat. Ze spisových podkladů a především ze zjištění odvolacího soudu je navíc patrné, že pozemek parc.č. 782 leží v Ruské ulici v Jaroměři (žalobce tam hodlá zbudovat veřejnou kanalizaci) a že žalobce zamýšlí pod pozemkem dosud existující podzemní chodbu zcela zasypat (či s ohledem na stavební účely upravit). Z ostatních skutkových zjištění nižších instancí přitom nelze dovodit jakoukoliv souvislost, zejména ne prostorovou, mezi pozemkem parc.č. 782 a zachovalým zbytkem podzemních staveb; zejména se nepodává, že by snad chtěl žalobce zamezit přístupnosti do těchto zbylých prostor.

Ze shora vyslovených právních závěrů plyne, že uplatněné dovolací důvody nebyly naplněny, odvolací soud rozhodl ve věci správně a Nejvyšší soud proto dovolání žalobce zamítl (§ 243b odst. 2 věta před středníkem o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování
- Zastoupení
- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)
- Nemajetková újma, nutná obrana (exkluzivně pro předplatitele)